

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Факультет природничий
Кафедра екології та географії

ТАМАРА АНДРІЙЧУК
РУСЛАНА ВЛАСЕНКО

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ З ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП Середня освіта (Географія)

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри екології та географії
Протокол № 3 від «30» вересня 2025 р.
Завідувач кафедри екології та географії Олександр ГАРБАР

Житомир - 2025

УДК 001.891:91(072)

I-72

Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана
Франка (протокол № 20 від 31.10.2025 р.)

Рецензенти:

Анатолій ГУДЗЕВИЧ – доктор географічних наук, професор кафедри географії
Вінницького педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Ольга РЯБОКОНЬ – кандидат географічних наук, доцент проректор з науково-
педагогічної роботи КЗВО "Вінницька академія безперервної освіти".

Олександр ГАРБАР – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри екології та
географії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

I 72 **Т.В. Андрійчук, Р.П. Власенко.** Інструктивно-методичні матеріали до
практичних занять обов'язкової освітньої компоненти «Основи науково-педагогічних
досліджень» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП
Середня освіта (Географія). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 62 с.

УДК 001.891:91(072)

© Андрійчук Т.В., 2025

© Власенко Р.П., 2025

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
<i>Практична робота № 1. Поняття науки: теорія та історія розвитку науки</i>	6
<i>Практична робота № 2 . Наукова діяльність в Україні</i>	9
<i>Практична робота № 3-4. Види навчально-дослідницької роботи студентів. Знання вимог академічної доброчесності</i>	12
<i>Практична робота № 5. Інформаційна база наукового дослідження. Застосування ІКТ у наукових дослідженнях</i>	18
<i>Практична робота № 6. Структура та етапи науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти</i>	22
<i>Практична робота № 7. Методологічні основи та методи педагогічних досліджень</i>	26
<i>Практична робота № 8. Теоретичні методи педагогічних досліджень.</i>	29
<i>Практична робота № 9. Емпіричні методи науково-педагогічних досліджень.</i>	32
<i>Практична робота № 10. Педагогічний експеримент</i>	35
<i>Практична робота № 11. Обробка результатів педагогічного дослідження</i>	39
<i>Практична робота № 12. Помилки при написанні наукових робіт</i>	43
<i>Практична робота № 13. Написання анотації, відгуку, рецензії</i>	47
<i>Практична робота № 14. Оформлення та форми впровадження результатів наукових досліджень</i>	51
<i>Практична робота № 15-16. Підготовка науково-дослідницької роботи до захисту та його організація</i>	55
Список рекомендованої літератури	59

ВСТУП

Основи науково-педагогічних досліджень є обов'язковою освітньою компонентною, яка забезпечує формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії. Навчальна дисципліна складається з двох розділів: теоретичного (лекційного) та практичного.

Мета вивчення освітньої компоненти: сформувати у майбутніх вчителів географії необхідні практичні компетентності щодо реалізації освітнього процесу; сформувати первинний досвід використання основного методичного інструментарію, реалізації завдань Державного стандарту базової середньої освіти, запровадження сучасних концепцій реформування освіти: НУШ, STEM тощо; опанувати інноваційними методами і засобами реалізації освітньої діяльності майбутнього вчителя географії.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- забезпечити якісну професійну підготовку здобувачів освіти, шляхом ознайомлення їх з актуальними педагогічними питаннями та формування в них навичок наукового підходу до постановки, оцінювання й розв'язання цих проблем;
- надати майбутнім вчителям географії базові знання та вміння щодо організації і проведення наукового дослідження;
- розвивати вміння та навички застосування дослідницьких методів (як діагностичних, так і формувальних) для вирішення практичних завдань у процесі навчання й виховання дітей;
- підготувати здобувачів до самостійного проведення педагогічного дослідження та його оформлення у формі курсової чи кваліфікаційної (дипломної) роботи з географії;
- сприяти розвитку зацікавленості науковою діяльністю, формуванню самостійного мислення та прагнення до дослідницької роботи.

Інструктивно-методичні рекомендації до виконання практичних робіт укладено на основі робочої програми навчальної дисципліни «Основи науково-педагогічних досліджень», що входить до складу освітньої компоненти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка», що розроблене на засадах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС): https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Результати навчальної діяльності здобувачів вищої освіти оцінюються за допомогою поточного, модульного та підсумкового контролю. Виконання всіх обов'язкових завдань, визначених у методичних матеріалах до практичних занять, рекомендаціях для самостійної та індивідуальної роботи, а також у силабусі, навчальній і робочій програмах освітньої компоненти, є обов'язковою вимогою для кожного здобувача.

Критерії оцінювання. На кожному практичному занятті за видами робіт здобувач вищої освіти може отримати такі максимальні бали:

Вид заняття	ТП	ТК	ВОПЗ	ПСР	Разом за заняття
Практичне заняття	30	20	20	30	100
МКР	100				

Примітка*

ТП – відповіді на теоретичні питання; ТК – виконання тестових та інших контрольних завдань; ВОПЗ – виконання та оформлення практичних завдань; розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань; ІР, – індивідуальна робота; ІТ – застосування інноваційних технологій/презентація/повідомлення; ПСР - проєктна самостійна робота.

Практична робота № 1

Поняття науки: теорія та історія розвитку науки

Мета: сформувати в здобувачів вищої освіти уявлення про науку як особливу форму пізнання, ознайомити з основними теоретичними засадами наукового знання, розкрити етапи історичного розвитку науки, а також розвивати вміння аналізувати наукові ідеї в історичному контексті та застосовувати отримані знання для обґрунтування сучасних наукових підходів.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу

1. Що таке наука? Які основні риси характеризують її як особливу форму пізнання?
2. Які функції виконує наука в сучасному суспільстві?
3. Яка структура наукового знання (поняття, гіпотеза, закон, теорія)?
4. Які етапи історичного розвитку науки виділяють у науковій літературі?
5. Як змінювалося розуміння науки в різні історичні епохи (Античність, Середньовіччя, Новий час, Модерна наука)?
5. Які підходи до класифікації наук існують?
6. Що таке науковий метод? Як він еволюціонував упродовж історії?
7. У чому полягає суть філософських концепцій науки (позитивізм, постпозитивізм, критичний раціоналізм)?
8. Що означає поняття «наукова революція»? Який внесок у це поняття зробив Томас Кун?
9. Яке значення має розуміння історії науки для майбутнього педагога та вчителя географії?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. Заповніть табличну форму та дайте відповідь на запитання нижче.

Ознака науки	Характеристика	Як це проявляється в педагогіці або географії
Об'єктивність		
Системність		
Методичність		
Верифікованість		
Теоретична обґрунтованість		

**Чому вчителю важливо розуміти науку як особливу форму пізнання?*

3. Заповніть табличну форму: «Етапи історичного розвитку науки».

Етап	Характеристика	Представники, науковців	Особливості географічної / педагогічної наук
Античність			
Середньовіччя			
Новий час			
Модернізм (XX ст.)			
Постмодернізм (XXI ст.)			

4. Побудуйте графічну систему класифікації наук, визначивши відповідне місце географії. Обґрунтуйте, чому географія займає міждисциплінарне положення.

5. Обґрунтуйте доцільність вивчення історії науки для майбутнього вчителя географії. Сформулюйте відповідь у табличній формі.

Причина	Як це допомагає вчителю географії

IV. Аналіз і розв’язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Аналіз ролі науки в професійній діяльності педагога. Опишіть, яку роль відіграє наука у професійній діяльності вчителя географії (або іншої дисципліни). Визначте, як розуміння наукового підходу допомагає у плануванні уроків, виборі методів навчання та оцінюванні результатів.

Завдання 2. Практичне застосування поняття «наукова революція» у розвитку педагогіки.

Напишіть есе або підготуйте доповідь, в якій поясніть поняття «наукова революція» та розгляньте, які події або ідеї у педагогіці можна вважати «педагогічними революціями».

Практична робота № 2

Наукова діяльність в Україні

Мета: проаналізувати розвиток наукової діяльності в Україні з особливим акцентом на педагогічні дослідження та їхній вплив на освітню сферу і суспільство, визначити ключові напрямки, проблеми та перспективи педагогічної науки в сучасних соціокультурних умовах.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформуванню в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу

1. Які історичні етапи розвитку наукової діяльності в Україні можна виділити?
2. Які головні наукові центри та установи функціонують в Україні сьогодні?
3. Яка роль Академії наук України у розвитку науки в країні?
4. Які пріоритетні напрями сучасних наукових досліджень в Україні?
5. Як законодавча база України регулює наукову діяльність?
6. Які форми фінансування науки існують в Україні?
7. Які основні проблеми та виклики стоять перед українською наукою в сучасних умовах?
8. Які міжнародні наукові проєкти та співпраці є найпоширенішими для українських вчених?
9. Яке значення має інноваційна діяльність і трансфер технологій для розвитку науки в Україні?
10. Як розвивається система підготовки наукових кадрів в Україні (аспірантура, докторантура)?
11. Яку роль відіграє наука в освітньому процесі в Україні?
12. Як впливають державні програми підтримки науки на розвиток наукових досліджень?
13. Які найбільші наукові досягнення українських вчених у XX-XXI століттях?
14. Як розвиваються міждисциплінарні дослідження в українській науці?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. За літературними джерелами заповніть хронологічну таблицю: «Розвитку науки в Україні»

Історичний період	Основні події	Видатні постаті	Внесок у науку
Київська Русь			
Козацька доба			
XIX століття			
УСРР			
Незалежна Україна			

3. На основі аналізу літературних джерел здійсніть порівняльну характеристику наукових установ України.

Назва установи	Місто	Напрями досліджень	Відомі науковці/відкриття

4. Проаналізуйте основні форми фінансування науки в Україні. Результати представте в таблиці.

Джерело фінансування	Характеристика	Приклади	Переваги / Недоліки
Державне			
Грантове			
Приватне			
Міжнародне			

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Проаналізуйте інформацію міждисциплінарні проекти у різних наукових та освітніх установах України. Визначте, які освітні компоненти найчастіше поєднуються в цих дослідженнях. Оцініть основні переваги та виклики, з якими мають справу науковці під час реалізації таких проєктів. Результати представте у вигляді презентації.

Завдання 2. Проведіть дослідження існуючих форм фінансування наукових досліджень (державне, приватне, міжнародне). Охарактеризуйте їхні основні переваги та недоліки. Запропонуйте обґрунтовану модель удосконалення системи фінансування наукової діяльності в Україні.

Завдання 3. Сформулюйте дослідницький проєкт, спрямований на розв'язання актуальної проблеми вітчизняної науки. Включіть до структури проєкту: характеристику проблеми, цілі й завдання дослідження, поетапний план реалізації, фінансову складову (бюджет), а також потенційні джерела фінансування.

Практична робота № 3-4

Види навчально-дослідницької роботи студентів. Знання вимог академічної доброчесності

Мета: ознайомити здобувачів освіти із основними видами навчально-дослідницької роботи, сформувати розуміння вимог академічної доброчесності, розвинути навички їх дотримання під час підготовки наукових і навчальних робіт.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Що таке навчально-дослідницька робота студента?
2. Які основні види навчально-дослідницької роботи існують у студентській діяльності?
3. Які особливості виконання реферату, курсової роботи, наукової статті та експерименту?
4. Що таке академічна доброчесність і чому вона важлива у науковій і навчальній діяльності?
5. Які основні принципи академічної доброчесності?
6. Які форми порушень академічної доброчесності існують?
7. Що таке плагіат, фабрикація та фальсифікація даних?
8. Які наслідки можуть бути за порушення академічної доброчесності?
9. Як правильно оформлювати цитування і посилання у навчально-дослідницьких роботах?
10. Які правила самостійної роботи і як їх дотримуватись для збереження академічної доброчесності?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

сканування QR-коду.

державного університету імені Івана Франка на 2023-2027 рік.

4. Ознайомитися з Положенням про курсову роботу Житомирського державного університету імені Івана Франка шляхом сканування QR-коду.

5. Ознайомитися з Положенням про кваліфікаційну (дипломну) роботу Житомирського державного університету імені Івана Франка шляхом сканування QR-коду.

6. Охарактеризувати та порівняти основні напрями наукової роботи здобувачів освіти. Узагальнити дані в таблиці.

Види робіт	Мета	Орієнтовний обсяг	Структурні елементи	Особливості виконання
Реферат				
Курсова робота				
Наукова стаття				
Ессе				
Дипломна робота				
Проект				
Тези доповіді				

7. Оберіть тему, яка Вам цікава у межах вашої освітньої програми. Заповніть таблицю, сформувавши структуру майбутньої наукової роботи.

Назва	Зміст
Тема дослідження	
Мета	
Завдання (3 пункти)	1..... 2..... 3.....
Об'єкт дослідження	
Предмет дослідження	
Методи дослідження	
Очікувані результати	

8. Ознайомтеся з фрагментом студентської наукової роботи (наданим викладачем) та заповніть таблицю аналізу її структури.

Структурний елемент	Наявність (так/ні)	Що потрібно доопрацювати
Титульна сторінка		
Зміст		
Вступ		
Основна частина		
Висновки		
Список використаних джерел		
Оформлення		

9. Ознайомитися з Положенням про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка шляхом сканування QR-коду.

10. Ознайомтесь із законодавчими та етичними нормами академічної доброчесності. Заповніть таблицю, вказавши приклади порушень та можливі наслідки для здобувача освіти

№	Вид порушення	Опис	Приклад	Результат
1	Плагіат			
2	Самоплагіат			
3	Фабрикація даних			
4	Фальсифікація даних			
5	Списування			

11. Проаналізуйте приклади ситуацій, що виникають у межах освітнього процесу, та визначте, які з них відповідають принципам академічної доброчесності, а які – суперечать їм.

№	Навчальна ситуація	Академічно доброчесна поведінка (так/ні)	Ваше пояснення
1	Здобувач переписав реферат з інтернету		
2	Здобувач зробив посилання		
3	Здобувачі виконали спільну роботу без дозволу викладача		
4	Самостійне написання контрольної роботи		

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Проведіть міні-дослідження: опитайте 10-15 здобувачів освіти щодо участі в НДР (теми курсових, участь у конференціях, конкурсах, проектах).

➤ Складіть типологію студентських НДР за критеріями: рівень (локальний/регіональний/всеукраїнський), форма (реферативна, емпірична, творча), інструменти (ГІС, опитування, аналітика тощо).

➤ Розробіть інфографіку або профіль ідеального молодого дослідника-географа: які знання, навички, компетенції він має.

Завдання 2. Оберіть одну з учнівських/студентських наукових робіт (можна з публікацій, конкурсів, конференцій).

Оцініть її за критеріями:

- відповідність виду НДР;
- якість формулювання теми, мети, гіпотези

- логіка викладення;
- аргументованість висновків;
- оформлення, посилання на джерела

Завдання 3. Складіть письмову рецензію (1-2 сторінки) з власними коментарями та рекомендаціями.

Здійсніть аналіз реалізації принципів академічної доброчесності в межах освітньої програми «Середня освіта (Географія)»: чому важливо бути доброчесним педагогом? які порушення можливі у шкільній практиці? як формувати культуру чесності у школярів?

Завдання 4. Складіть авторський професійний етичний портрет здобувача-майбутнього педагога, що дотримується академічної доброчесності.

Завдання 5. Опрацюйте приклади ситуацій (кейси), де є сумнів щодо дотримання принципів доброчесності (списування, плагіат, самоплагіат, підробка результатів, куплені роботи тощо).

Визначте:

- Який саме принцип порушено (з 8 базових)?
- Які наслідки можуть бути для студента/викладача/ЗВО?
- Яке рішення є етично правильним у цій ситуації.

Завдання 6. Розробіть інформаційно-методичну пам'ятку для здобувачів першого курсу на тему: «Виявлення та запобігання порушенням принципів академічної доброчесності». Представте результати роботи у формі презентаційного матеріалу.

Практична робота № 5

Інформаційна база наукового дослідження. Застосування ІКТ у наукових дослідженнях

Мета: сформувати в здобувачів освіти практичні навички добору, аналізу та використання інформаційної бази наукового дослідження з опорою на інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), з урахуванням вимог академічної доброчесності.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
1. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
2. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
3. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу

1. Що таке інформаційна база наукового дослідження?
2. Які види джерел наукової інформації ви знаєте?
3. У чому полягає різниця між первинними та вторинними джерелами?
4. Які критерії добору джерел для наукового дослідження?
5. Як перевірити достовірність і науковість джерела інформації?
6. Яку роль відіграє бібліографічний апарат у формуванні інформаційної бази?
7. Які національні та міжнародні наукові ресурси використовують у дослідженнях?
8. Як правильно оформити посилання на використані джерела відповідно до академічних стандартів?
9. Яке значення мають інформаційно-комунікаційні технології у сучасних наукових дослідженнях?
10. Назвіть приклади ІКТ-засобів, які використовуються на різних етапах наукової діяльності.
11. Які електронні ресурси використовують для пошуку наукової інформації (бази даних, репозитарії тощо)?
12. Що таке цифрові бібліотеки та як ними користуватись у науковій роботі?
13. Які інструменти ІКТ сприяють дотриманню академічної доброчесності під час обробки інформації?

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

[illegible]

19

№	Тип джерела	Приклад	Первинне/вторинне	Використання в дослідженні
1.	Наукова стаття			
2.	Репозитарій			
3.	Веб-ресурс			

4. Розробіть індивідуальну блок-схему, яка відображає використання ІКТ-інструментів на окремих етапах проведення наукового дослідження.

5. Здійснити заповнення таблиці, присвяченої оцінці та аналізу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ-інструментів).

№	Назва ІКТ-інструменту	Призначення	Приклади використання	Недоліки	Переваги
1					
2					
3					
4					

6. Здійснити заповнення таблиці, що відображає інформаційну основу наукового дослідження, з подальшим представленням отриманих результатів у структурованому форматі

№	Назва завдання	Опис завдання	Форма роботи	Ресурси	Результат
1	Вибір теми і формулювання запиту				
2	Пошук наукових джерел				
3	Аналіз джерел				
4	Класифікація джерел				
5	Створення бібліографії				
6	Візуалізація інформації				
7	Презентація джерел				
8	Порівняння джерел				
9	Оцінка достовірності джерела				
10	Рефлексія				

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Уявіть, що Ви дослідник, якому доручено провести наукову роботу на одну з актуальних тем (на вибір). Для цього потрібно створити якісну інформаційну базу дослідження, проаналізувати джерела та змодельовати попередню структуру дослідницької роботи (від проблеми до джерел та гіпотези).

Завдання 2. Уявіть, що Ви готуєте наукову роботу на тему: "Вплив цифрових технологій на якість освіти в закладах загальної середньої освіти".

- Сформулюйте дослідницьке питання або гіпотезу.
- Змодельуйте інформаційну базу: які види джерел вам потрібні? (законодавство, наукові статті, статистика, опитування тощо), де їх шукати? (бази даних, офіційні сайти, репозиторії)

Завдання 3. Проаналізуйте значення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі здійснення географічних наукових досліджень; наведіть приклади практичного використання ІКТ у географії та запропонуйте авторські ідеї щодо інтеграції ІКТ у процес навчання географічних дисциплін.

Практична робота №6

Структура та етапи науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти

Мета: ознайомити здобувачів освіти зі структурою та основними етапами науково-дослідницької діяльності; сформувати навички планування, організації та послідовного виконання дослідницьких завдань; розвинути здатність аналізувати, систематизувати інформацію та робити власні висновки на основі дослідницької діяльності

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу

1. Що таке науково-дослідна діяльність здобувачів освіти і яке її значення у навчальному процесі?
2. Які основні етапи науково-дослідницької діяльності виділяють у процесі навчання?
3. Які складові входять до структури науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти?
4. Які методи дослідження використовуються на різних етапах науково-дослідницької діяльності?
5. Як сформулювати проблему дослідження і чому цей етап є ключовим?
6. Які вимоги ставляться до постановки мети і завдань науково-дослідницької роботи?
7. Як здійснюється збір та аналіз інформації під час дослідження?
8. Що таке формулювання гіпотези дослідження і яка її роль у науково-дослідницькій діяльності?
9. Які основні етапи підготовки та оформлення звіту або наукової роботи?
10. Як оцінюється результативність науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти?

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

Етапи дослідження	Основні дії	Мета етапу	Застосовані методи	Очікувані результати
Визначення проблеми				
Постановка мети та завдань				
Формулювання гіпотези				
Збір даних				
Аналіз даних				
Оформлення результатів				

3. На основі описаних етапів наукового дослідження розробити блок-схему, яка ілюструє послідовність дій здобувача освіти в процесі здійснення науково-дослідницької роботи. До блок-схеми слід включити такі структурні компоненти: визначення наукової проблеми → постановка мети та завдань → висунення гіпотези → збирання емпіричних даних → аналіз отриманої інформації → оформлення результатів дослідження → представлення й захист наукової роботи

4. На основі аналізу літературних джерел заповнити таблицю, у якій здійснюється порівняння методів наукового дослідження відповідно до визначених критеріїв.

Метод дослідження	Опис	Переваги	Недоліки	На якому етапі застосовується
Спостереження				
Опитування				
Експеримент				
Аналіз літератури				

5. На основі опрацювання фахової літератури слід заповнити таблицю, у якій здійснено порівняльний аналіз ролей, що виконуються в процесі науково-дослідницької діяльності.

Роль у дослідженні	Основні обов'язки	Як ця роль впливає на результати роботи	Які знання та навички потрібні	Приклади
Здобувач освіти				
Науковий керівник				
Рецензент				
Співавтори				

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Оберіть актуальну тему дослідження (або отримай її від викладача).

Створіть модель наукової роботи, в якій потрібно визначити:

- ✓ тему;
- ✓ актуальність;
- ✓ мету та завдання;

- ✓ об'єкт і предмет дослідження;
- ✓ гіпотезу (якщо доречно);
- ✓ методи дослідження;
- ✓ очікувані результати;
- ✓ основні етапи дослідження
- Подати виконану роботу у вигляді інфографіки, ментальної карти або таблиці.

Завдання 2. Уявіть, що Ви пишете наукову статтю з конкретної теми.

Створіть модель структури статті, включивши:

- ✓ назву;
- ✓ вступ (тема, актуальність, мета);
- ✓ основну частину (методи, аналіз);
- ✓ висновки;
- ✓ джерела

Позначити, яка частина тексту відповідає якому етапу наукової роботи (наприклад: формулювання проблеми, мета дослідження, методи, аналіз результатів тощо).

Практична робота № 7

Методологічні основи та методи педагогічних досліджень

Мета: сформувати у здобувачів освіти базові уявлення про методологічні засади педагогічного дослідження, ознайомити з класифікацією та особливостями застосування основних методів педагогічного дослідження, а також навчити обирати методи відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу

1. Що таке методологія педагогічного дослідження?
2. Які рівні методологічного знання існують?
3. У чому різниця між об'єктом і предметом дослідження?
4. Як сформулювати мету та завдання дослідження?
5. Що таке гіпотеза і для чого вона потрібна?
6. Які основні принципи педагогічного дослідження?
7. Які є методи педагогічного дослідження?
8. Що таке спостереження та його види?
9. У чому суть анкетування в педагогіці?
10. Які етапи має педагогічне дослідження?
11. Що таке педагогічний експеримент?
12. Які методи аналізу результатів дослідження?
13. Що входить до наукового апарату дослідження?
14. Як оформлюються результати дослідження?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. На основі опрацювання наукових джерел заповнити таблицю, що містить характеристику методів педагогічного дослідження.

Метод	Опис	Приклад
Спостереження		
Анкетування		
Тестування		
Інтерв'ю		
Експеримент		

3. На основі аналізу фахової літератури заповнити таблицю, що відображає етапи проведення педагогічного експерименту.

Етап	Опис	Приклад
Підготовчий		
Організаційний		
Проведення		
Контрольний		
Аналіз та висновки		

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Створіть схематичну модель процесу педагогічного дослідження, починаючи від формулювання проблеми до аналізу результатів.

➤ Визначте основні етапи педагогічного дослідження.

- Покажіть зв'язки між етапами (наприклад, за допомогою блок-схеми або ментальної карти).
- Вкажіть методи, які використовуються на кожному етапі.
- Змодельуйте педагогічну ситуацію, в якій необхідно застосувати певний метод педагогічного дослідження для вирішення проблеми.
- Опишіть ситуацію (наприклад, низька мотивація учнів).
- Запропонуйте спосіб дослідження проблеми (який метод і чому).
- Опишіть можливий алгоритм дій.

Завдання 2. Підготуйте презентацію (можна з елементами відео, інфографіки), в якій представите основні методи педагогічних досліджень, їх переваги і недоліки.

- Кожен здобувач освіти або група обирає певний метод.
- Готує короткий опис з прикладами використання.
- Проводить «обговорення» з іншими здобувачами.

Завдання 3. Отримайте (або розробіть) короткі кейси педагогічних досліджень із різними проблемами та методами. Проаналізуйте кожен кейс, визначте правильність застосування методів, запропонуйте власні покращення.

Практична робота № 8

Теоретичні методи педагогічних досліджень

Мета: ознайомитися з основними теоретичними методами педагогічних досліджень, розглянути їх призначення та особливості застосування, навчитися аналізувати педагогічні явища за допомогою теоретичних підходів, а також сформувати у здобувачів освіти навички критичного мислення щодо вибору методів дослідження у педагогіці.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу

Що таке теоретичні методи педагогічного дослідження?

1. Яке місце займають теоретичні методи серед інших методів педагогічного дослідження (емпіричних, статистичних тощо)?
2. У чому полягає суть аналізу та синтезу як теоретичних методів дослідження?
3. Як застосовуються методи моделювання в педагогічних дослідженнях?
4. У чому полягає значення аналогії як теоретичного методу?
5. Як індукція і дедукція використовуються в педагогічній науці?
6. Що таке абстрагування та ідеалізація у педагогічному дослідженні?
7. У чому різниця між теоретичним узагальненням і емпіричним узагальненням?
8. Як забезпечується логічна послідовність і доказовість у процесі теоретичного дослідження?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. На основі опрацювання літературних джерел заповнити таблицю, що містить характеристику теоретичних методів, доповнену прикладами, які найбільш точно ілюструють суть кожного з них."

Назва методу	Суть методу	Приклад застосування в педагогіці	Відмінності від інших методів
Аналіз			
Синтез			
Індукція			
Дедукція			
Абстрагування			
Ідеалізація			
Моделювання			
Аналогія			

3. Розробіть блок-схему, яка буде відображати алгоритм вибору теоретичного методу дослідження. Після цього проведіть аналіз найбільш поширених теоретичних методів, які застосовуються у сучасних педагогічних дослідженнях.

4. У формі діаграми або кластеру об'єднай методи за такими критеріями:

- Логіко-раціональні (індукція, дедукція, аналіз, синтез).
- Абстрактно-теоретичні (абстрагування, ідеалізація, моделювання)

➤ Методи пізнання за аналогією (аналогія, моделювання).

5. Використовуючи метод індукції або дедукції, сформулюйте гіпотезу для педагогічного дослідження з обраної теми (наприклад, вплив використання інтерактивних технологій на мотивацію здобувачів освіти).

6. Опишіть у вигляді коротких тез основні відмінності між методами індукції та дедукції. Наведіть приклади педагогічних досліджень, де кожен із цих методів буде найбільш доцільним.

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. На основі вивчених теоретичних методів створити модель педагогічного процесу, яка пояснює взаємозв'язок різних елементів навчання:

➤ Визначити основні складові педагогічного процесу (наприклад, учитель, учень, зміст навчання, мотивація, оцінювання).

➤ Змоделювати взаємодію цих елементів у вигляді схеми або діаграми.

➤ Пояснити, які теоретичні методи використовувалися при створенні моделі (аналіз, синтез, абстрагування тощо).

Завдання 2. Напишіть есе, в якому конкретно розкрийте значення теоретичних методів (індукція, дедукція, аналіз, синтез тощо) у формуванні сучасної педагогіки. Наведіть приклади дослідницьких робіт, де ці методи були ключовими.

Завдання 3. Уявіть, що ви журналіст і берете інтерв'ю у видатного педагога-дослідника, який пояснює, як і чому він застосовує різні теоретичні методи у своїй роботі. Напишіть діалог або інтерв'ю, використовуючи знання про ці методи.

Завдання 4. Обрати актуальну педагогічну проблему (наприклад, зниження навчальної мотивації учнів) та здійснити її теоретичний аналіз із застосуванням відповідних наукових методів. На основі аналізу сформулювати дослідницьку гіпотезу та запропонувати можливі шляхи вирішення проблеми. У змісті звіту надати обґрунтування доцільності використання обраних теоретичних методів дослідження.

Практична робота № 9

Емпіричні методи науково-педагогічних досліджень

Мета: ознайомити здобувачів освіти з основними емпіричними методами науково-педагогічних досліджень, сформувати навички їх застосування для збору, обробки та аналізу педагогічної інформації, а також розвинути вміння інтерпретувати отримані результати у контексті педагогічної практики.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Що таке емпіричні методи в педагогічних дослідженнях і які основні види вони включають?
2. У чому суть і особливості спостереження, експерименту, анкетування та інтерв'ю як емпіричних методів?
3. Як організувати педагогічний експеримент і чим він відрізняється від природного спостереження?
4. Які вимоги пред'являються до збору емпіричних даних, зокрема до вибірки та інструментів дослідження?
5. Як забезпечити надійність, достовірність і етичність емпіричних педагогічних досліджень?
6. Яку роль відіграють статистичні методи у обробці емпіричних даних та їх взаємодія з теоретичними методами?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. Необхідно заповнити таблицю, здійснивши класифікацію емпіричних методів за відповідними групами. При цьому слід зазначити переваги та недоліки кожного методу, а також навести приклади їх практичного застосування в педагогічній діяльності.

Група методів	Методи	Опис	Переваги	Недоліки	Приклад
Спостереження					
Експеримент					
Опитування					
Тестування					

3. Заповніть або доповніть блок-схему, яка допомагає обрати відповідний емпіричний метод залежно від цілей дослідження.

4. На основі аналізу фахових літературних джерел необхідно заповнити таблицю, присвячену характеристиці емпіричних методів, із зазначенням їх специфічних особливостей.

Метод	Інструменти	Тип отриманих даних	Області застосування
Тестування	Тести, шкали оцінювання		Дослідження поведінки здобувачів
Спостереження			
Опитування			
Педагогічний експеримент		Кількісні/якісні	

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Здобувачам освіти пропонується опис ситуації в педагогічній практиці (наприклад, зниження мотивації до навчання у підлітків). *Завдання* – визначити, які емпіричні методи доцільно застосувати для вивчення цієї ситуації, аргументуйте свій вибір.

Завдання 2. Оберіть одного відомого педагога або психолога (наприклад, Л.С. Виготського, Ж.-Ж. Руссо, С.Рубінштейна). Дослідіть, які емпіричні методи він використовував у своїх дослідженнях. Створіть креативну інфографіку або міні-презентацію.

Завдання 3. У складі малих груп здобувачі освіти здійснюють класифікацію емпіричних методів дослідження (зокрема, спостереження, анкетування, тестування, бесіда тощо) відповідно до визначених критеріїв: об'єктивність, гнучкість, валідність. У процесі аналізу передбачається аргументоване визначення переваг та обмежень кожного з методів.

Практична робота № 10

Педагогічний експеримент

Мета: ознайомити здобувачів освіти з сутністю, структурою та видами педагогічного експерименту; сформувати вміння планувати, організовувати та моделювати фрагмент педагогічного експерименту відповідно до поставленої гіпотези дослідження

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Що таке педагогічний експеримент? У чому його особливості як методу науково-педагогічного дослідження?
2. Які типи педагогічного експерименту існують? У чому їх відмінності?
3. Яка структура педагогічного експерименту? Що включають основні етапи (констатувальний, формувальний, контрольний)?
4. Як сформулювати мету, завдання та гіпотезу педагогічного експерименту?
5. Яка роль експериментальної та контрольної груп? Які вимоги до їх добору?
6. Які методи збору даних доцільні в педагогічному експерименті?
7. Які вимоги ставляться до організації експерименту (валідність, надійність, об'єктивність, етичність)?
8. Які труднощі можуть виникнути під час проведення експерименту? Як їх уникнути?
9. Як аналізуються й інтерпретуються результати педагогічного експерименту?
10. Яке значення має педагогічний експеримент для вдосконалення освітньої практики?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. На основі опрацювання фахових літературних джерел необхідно заповнити класифікаційну таблицю, присвячену видам педагогічного експерименту, з урахуванням їх специфічних характеристик та умов застосування.

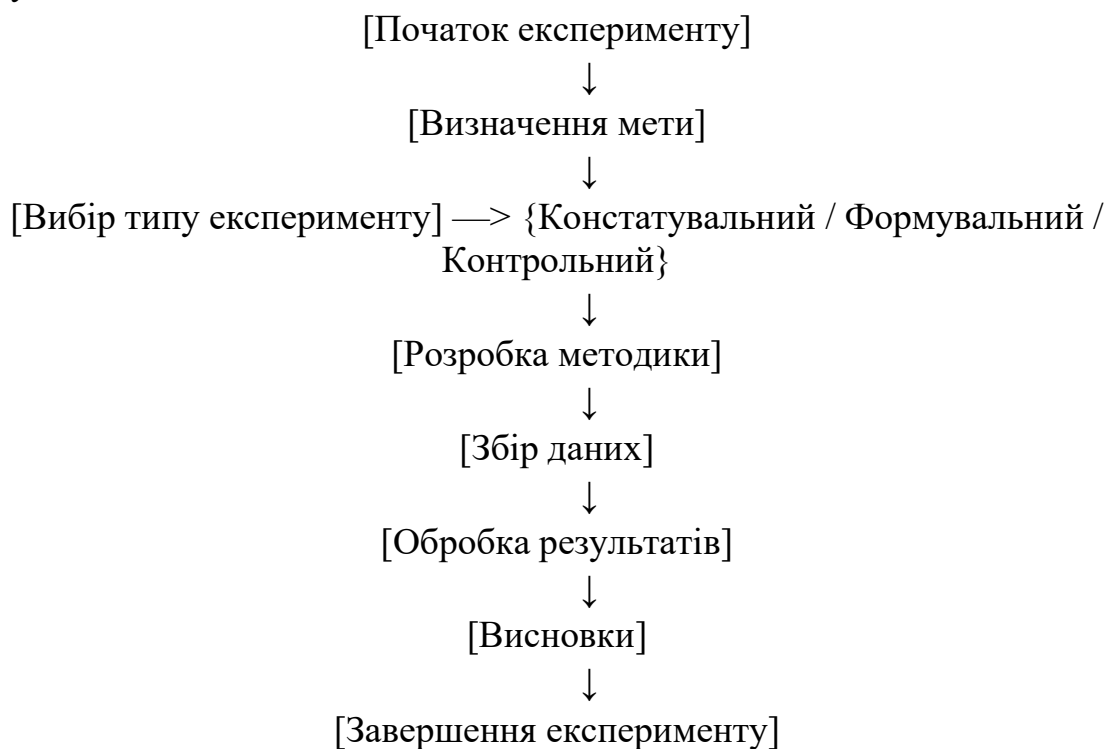
Класифікація видів педагогічного експерименту	Тип педагогічного експерименту	Характерні ознаки педагогічного експерименту
Відповідно до мети		
Відповідно до умов проведення		
За спрямуванням		

3. Розробіть авторську блок-схему організації педагогічного експерименту на тему: «Дослідження впливу інтерактивних методів навчання на рівень навчальної мотивації здобувачів освіти».

4. Запропонуйте здобувачам освіти заповнити таблицю на основі вигаданих або реальних даних. Обговоріть, які фактори вплинули на результати педагогічного експерименту.

Показники	Контрольна група	Експериментальна група	Спостереження
Кількість учасників			
Використані методи			
Результати			
Проблеми, які виникли			
Висновки			

5. Здобувачам освіти пропонується блок-схема проведення педагогічного експерименту з пропущеними етапами (наприклад, без зазначення типу експерименту). Завдання полягає у самостійному визначенні та вставленні відсутніх структурних компонентів. Після виконання роботи передбачається обговорення запропонованих варіантів у форматі колективного аналізу.

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Необхідно створити опис або побудувати схему/модель експериментального уроку (заняття), організованого з використанням

інноваційних педагогічних технологій, зокрема гейміфікації, доповненої реальності, методу проєктів тощо.

- Сформулювати підходи до оцінювання ефективності проведеного навчального заняття.

- Визначити релевантні критерії та показники успішності для аналізу результатів освітньої діяльності.

Завдання 2. Оберіть традиційний педагогічний метод (наприклад, пояснювально-ілюстративний). Запропонуйте експеримент, який би дозволив перевірити, чи можна зробити його більш ефективним. Опишіть:

- новий підхід;
- як порівняти його з традиційним;
- які дані збиратимеш.

Практична робота № 11

Обробка результатів педагогічного дослідження

Мета: сформувані вміня студентів аналізувати, систематизувати та інтерпретувати результати педагогічного дослідження з використанням кількісних і якісних методів обробки даних; навчити застосовувати статистичні показники, графічні та табличні форми представлення результатів для обґрунтування висновків.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувані в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Яке місце обробки результатів посідає в структурі науково-педагогічного дослідження?

2. Що таке наукова гіпотеза і як її перевіряють на етапі обробки результатів?

3. Які основні принципи організації обробки даних у педагогічному дослідженні?

4. Чим відрізняються кількісний і якісний методи обробки даних у педагогіці?

5. Як обрати адекватні методи обробки для різних типів педагогічних даних?

6. Які статистичні методи найбільш поширені в педагогічних дослідженнях і для чого вони застосовуються?

7. Що таке валідність і надійність результатів дослідження? Які способи їх забезпечення існують?

8. Яка роль дескриптивної статистики (описової) у первинній обробці педагогічних даних?

9. Як здійснюється порівняльний аналіз результатів між експериментальною та контрольною групами?

10. Що таке кореляційний аналіз і як його застосовують у педагогічних дослідженнях?

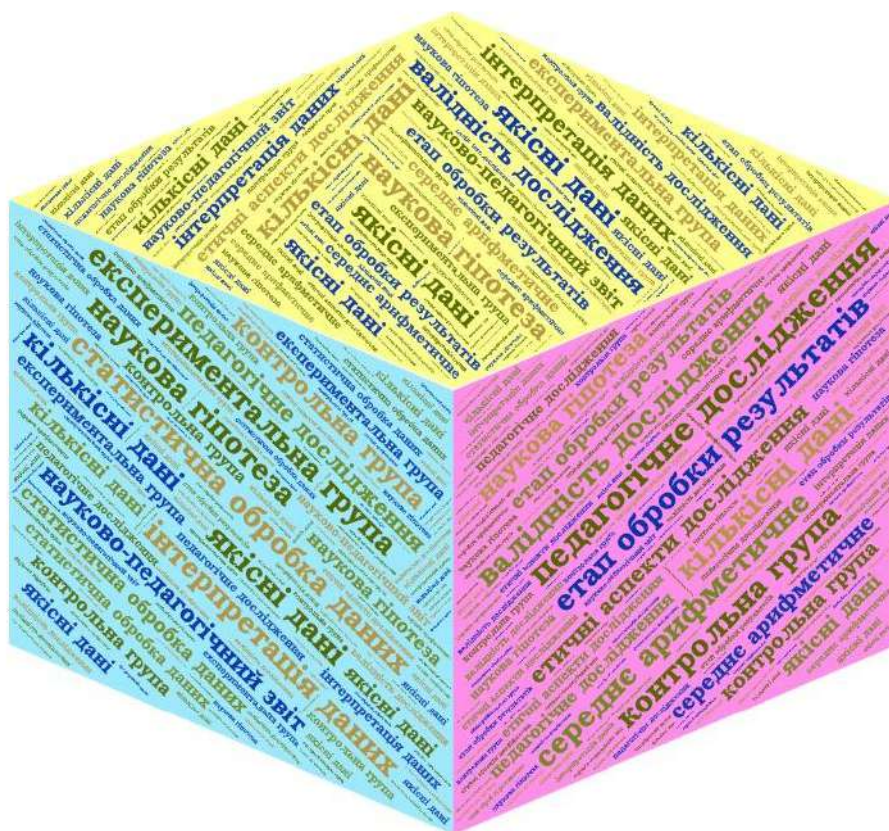
11. Які особливості обробки якісних даних (наприклад, інтерв'ю, 39

12. Як інтерпретувати отримані дані, щоб уникнути хибних висновків?
13. Яким чином науково-педагогічний дослідник документує та систематизує результати обробки?
14. Які етичні питання слід враховувати під час обробки педагогічних даних?
15. Як результати обробки впливають на формування теоретичних і практичних рекомендацій?

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

40

3. На основі аналізу фахової літератури здійсніть заповнення таблиці, у якій буде проведено порівняння кількісного та якісного аналізу педагогічних даних.

Критерій порівняння	Кількісний аналіз	Якісний аналіз
Тип даних		
Основні методи		
Засоби обробки		
Приклади інструментів		
Приклади результатів		
Основна мета		

➤ Розробити блок-схему, яка відображає логіку перевірки наукової гіпотези, демонструючи використання зібраних даних для її підтвердження або спростування. Основні елементи блок-схеми мають включати:

- Формулювання гіпотези
- Вибір показників / критеріїв
- Збір даних (до і після експерименту)
- Обробка результатів
- Порівняльний аналіз (контрольна/експериментальна групи)
- Висновок про достовірність гіпотези

4. На основі аналізу фахової літератури заповніть таблицю, що містить характеристику типових помилок, які виникають під час обробки педагогічних даних, а також методи їх запобігання.

Типова помилка	Приклад	Спосіб вирішення/або як уникнути
Неправильне кодування відповідей		
Невірне порівняння результатів		
Статистичні помилки (вибіркові)		

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Ви провели серію напівструктурованих інтерв'ю з учителями географії щодо впровадження інтегрованих уроків.

Завдання:

- змодельуйте систему категоризації відповідей:
- визначте 3-4 ключові категорії (наприклад: методичні труднощі,

позитивний досвід, підтримка адміністрації тощо).

- розпишіть, як Ви згрупуєте відповіді за категоріями.
- створіть таблицю частот згадок (наприклад, скільки разів кожна категорія згадувалась).

На основі змодельованих даних зробити короткий аналітичний висновок.

Завдання 2. Виконайте моделювання процесу обробки результатів педагогічного дослідження за обраною або запропонованою викладачем темою. Здійсніть повний цикл дій: від постановки мети та формування гіпотези до збору (реальних або умовних) даних, їх обробки, аналізу, інтерпретації та формулювання висновків. У межах проєкту необхідно:

- обґрунтувати актуальність дослідження та сформулювати його мету, завдання і гіпотезу;
- обрати методи збору емпіричних даних, відповідно до мети;
- змодельовати або зібрати фактичні дані (наприклад, результати анкетування, тестування, спостережень);
- провести обробку результатів: для кількісних та якісних даних.
- здійснити інтерпретацію отриманих результатів та перевірити гіпотезу.
- сформулювати висновки та надати педагогічні рекомендації на основі оброблених даних.
- оформити проєкт у структурованому вигляді (текстовий документ або презентація).

Практична робота № 12

Помилки при написанні наукових робіт

Мета: сформувати у здобувачів освіти уміння виявляти, аналізувати та уникати типових помилок при написанні наукових робіт (курскових, кваліфікаційних (дипломних), статей тощо), а також удосконалити навички академічного письма відповідно до норм наукового стилю, логіки викладу та вимог оформлення.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Які вимоги до структури та оформлення наукової роботи?
2. Що таке науковий стиль і які мовні помилки є неприпустимими в науковому тексті?
3. Які типи помилок найчастіше зустрічаються в наукових роботах (змістові, логічні, стилістичні, технічні)?
4. Які помилки трапляються при формулюванні теми, мети, завдань і гіпотези дослідження?
5. Які недоліки найчастіше зустрічаються у вступі та висновках?
6. Що вважається плагіатом і як його уникнути?
7. Які порушення допускають при оформленні цитувань, посилань і списку джерел?
8. Чому важливо дотримуватись логіки викладу та академічної доброчесності?
9. Як перевірити і відредагувати текст наукової роботи для уникнення помилок?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. За допомогою літературних джерел навчитися розрізняти види помилок за критеріями. Доповни таблицю власними прикладами.

Вид помилки	Приклад помилки в тексті	Як уникнути/рекомендація
Стилістична		
Логічна		
Структурна		
Мовна		
Технічна		

3. Відтворіть блок-схему у вигляді інфографіки або доповнити її власними критеріями.

Чи відповідає структура вимогам?
↓ так/ні
Чи сформульовано чітко мету та завдання?
↓ так/ні
Чи є логічний зв'язок між розділами?
↓ так/ні
Чи витримано науковий стиль?
↓ так/ні
Чи правильно оформлено джерела та цитати?
↓ так/ні
→ Робота готова до подання / Потрібне доопрацювання

4. **Розв'яжіть ситуаційні задачі.** Аспірантка Марина написала роботу на тему: «Особливості адаптації першокурсників до умов вищої освіти». У вступі вона окреслила мету дослідження – «вивчити адаптаційні процеси студентів-першокурсників». У практичному розділі дослідження використала анкету на 5 запитань (переважно про навчальне навантаження), а у висновках написала: «Дослідження підтвердило, що емоційна адаптація першокурсників залежить від викладача».

Завдання: Визначити логічні невідповідності у структурі дослідження: між метою, інструментарієм і висновками.

Які типові помилки допущено у постановці мети та методів дослідження?

Як потрібно було побудувати дослідження, щоб висновки відповідали поставленим завданням?

5. Магістрантка Ірина використала у своїй роботі 8 англomовних статей з відкритих джерел. Але у списку літератури вона подала лише українські переклади назв, без зазначення мови оригіналу, а в тексті – просто згадувала прізвище автора без року і сторінки.

Завдання: Які помилки допущено при використанні іноземних джерел? Як правильно оформити цитування і бібліографію іншомовних джерел? Чому важливо вказувати оригінальну мову джерела?

6. Перед поданням курсової роботи студентка Поліна перевірила її лише на помилки в Microsoft Word. У тексті залишилися фрази:

➤ «На мою думку, взагалі, це реально ефективно...»

➤ «У висновках скажу, що тема була розкрита, як могла»

Частина абзаців повторює ті ж самі речення іншими словами.

Завдання: Назви типи помилок, які можна було б виявити при уважному читанні. Які етапи має включати повноцінне редагування наукового тексту? Створи міні-чек-лист для самоперевірки перед подачею роботи.

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1.

Проаналізуйте наведений фрагмент тексту (запропонований Вам викладачем) та виконайте його критичну оцінку, визначивши наявні типи помилок: структурні, мовні, стилістичні, фактологічні, академічні. Визначте, які з виявлених помилок є найбільш суттєвими, аргументуючи свій вибір.

Тема: Сучасні цифрові технології у шкільній освіті

Мета: розповісти, чому сучасні технології корисні у школі.

Завдання: Ознайомитися з матеріалами з інтернету.

Дослідити різні сайти та додатки.

Написати про свій досвід користування Google Classroom.

Гіпотеза: Цифрові технології змінюють усе в навчанні.

Цитати в тексті: «Я вважаю, що технології — це майбутнє». «Як каже один учений: «Це справді ефективно».(без автора, джерела та року)

Висновки: Отже, технології – це круто. Вони роблять навчання цікавішим.

Список літератури: Google.com YouTube відео Стаття «Щось там про дистанційку» Посібник 2003 року (без автора)

Узагальнюючи аналіз, запропонуйте:

- Сформулювати мету дослідження у відповідному науковому стилі;
- 3-4 чітко окреслені завдання дослідницької роботи;
- гіпотезу, придатну для емпіричної перевірки;
- приклад коректного цитування з вказанням джерела відповідно до академічних стандартів;
- зразок логічно обґрунтованого висновку, який відповідає сформульованій меті та завданням дослідження;
- два приклади правильного оформлення бібліографічних посилань згідно з вимогами стандарту ДСТУ 8302:2015.

**Поясніть, чому запропонований вами варіант є науково коректним. Обґрунтуйте, як уникати подібних помилок у власній роботі.*

Практична робота № 13

Написання анотації, відгуку, рецензії

Мета: сформувати у здобувачів освіти вміння відрізняти анотацію, відгук і рецензію як жанри наукового тексту; навчитися дотримуватись їхніх структурних, змістових та стилістичних вимог; розвивати навички написання коротких наукових текстів, що відображають зміст, оцінку та аналітичне осмислення наукових праць.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Що таке анотація, відгук і рецензія? У чому їхні спільні та відмінні риси?
2. Яке призначення та структура кожного з цих жанрів?
3. Які мовні особливості та стиль характерні для анотації, відгуку та рецензії?
4. Які бувають види анотацій, рецензій і відгуків?
5. У чому полягає різниця між суб'єктивністю у відгуку та об'єктивністю в рецензії?
6. У яких ситуаціях доцільно використовувати той чи інший вид тексту?
7. Які основні вимоги до змісту, обсягу та оформлення анотації, відгуку, рецензії?

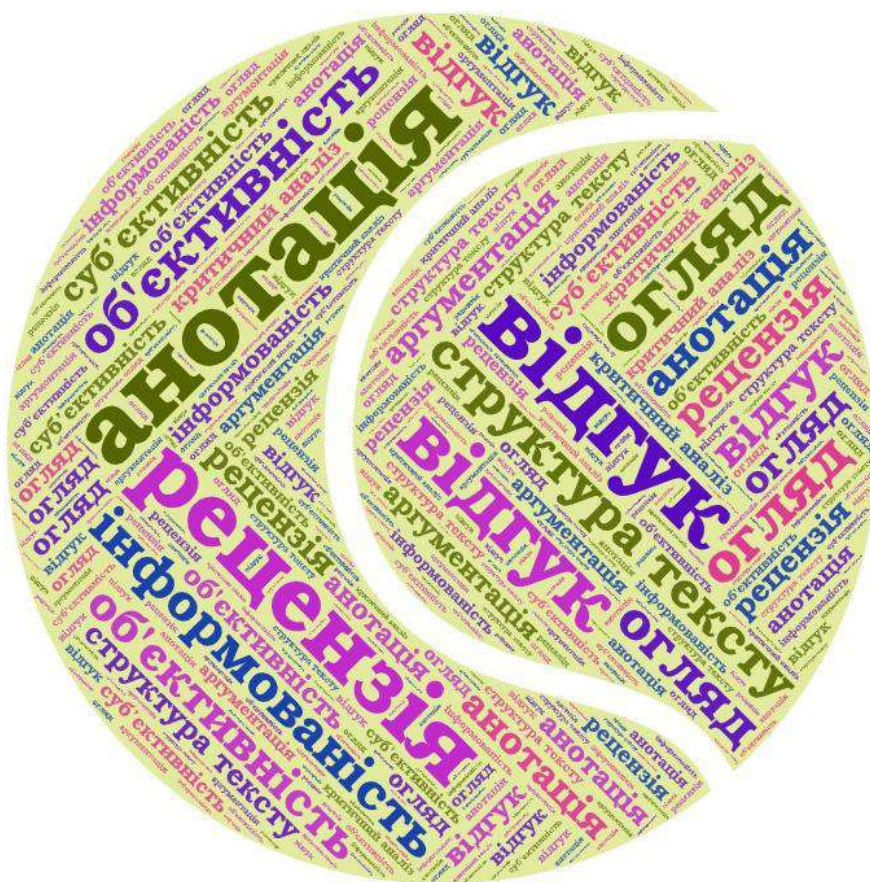
II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

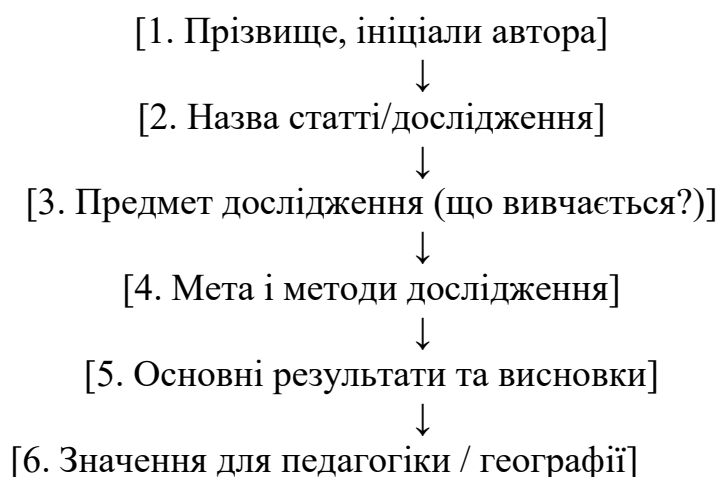
III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора

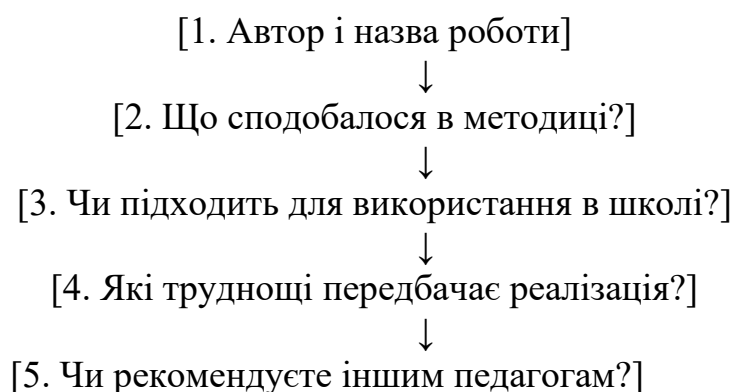
WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

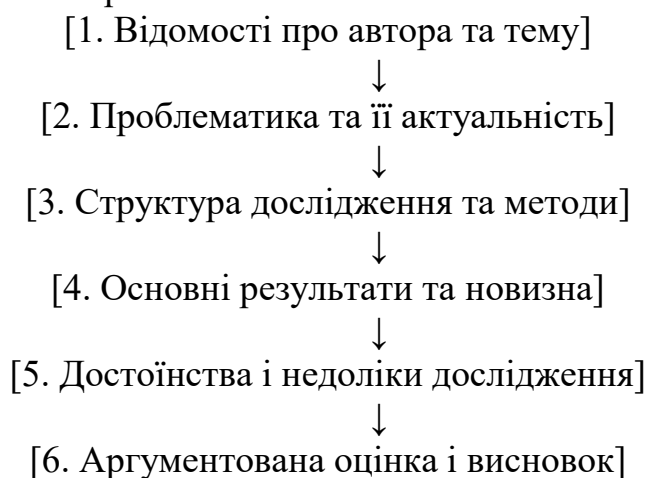
2. Прочитайте наукову статтю (наприклад: про інноваційні методи викладання географії в закладах загальної середньої освіти). Заповніть блок-схему та створіть анотацію.

3. Ознайомтеся із навчально-методичною розробкою уроку: «Сезонна динаміка кліматичних ресурсів Житомирської області в умовах сучасних кліматичних змін». Напишіть відгук, заповнивши блок-схему.

4. Напишіть рецензію на статтю, курсову або дипломну роботу, включаючи наступні етапи запропонованої Вам блок-схеми.

5. Виконайте заповнення порівняльної таблиці на основі аналізу конкретної наукової роботи, визначеної викладачем.

Критерій	Анотація	Відгук	Рецензія
Мета			
Структура			
Стиль викладання			
Обсяг			
Чи поставлена оцінка?			
Де можна використати?			

6. Виберіть одну наукову статтю, визначену викладачем, та підготуйте анотацію обсягом до 600 знаків, а також виконайте написання відгуку з позиції студента-викладача і рецензії на вказану роботу.

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Завдання 1. Об'єднайтесь у пари: один – автор наукової статті, інший –

рецензент.

Автор пише короткий фрагмент наукової роботи (до 1 сторінки) з географічної теми (наприклад, «Використання ГІС у шкільному курсі географії»).

Рецензент готує фахову рецензію за такими критеріями:

- актуальність теми;
- новизна;
- структурованість;
- якість мови;
- практичне значення для географічної освіти.

Проводиться усне «рецензійне обговорення», після якого автор готує відповідь рецензенту.

Завдання 2. Оберіть актуальну педагогічну проблему в географічній освіті (наприклад: «Формування картографічної грамотності здобувачів освіти»).

Сформулюйте *мету, об'єкт, предмет, методи та очікувані результати* гіпотетичного дослідження.

Напишіть *наукову анотацію* до цього проєкту (100-150 слів). Публічно презентуйте анотацію як «вступ до майбутньої статті».

Завдання 3. Візьміть реальну або змодельовану учнівську роботу (текст до 5 сторінок). Проаналізуйте її за критеріями МАН: науковість, методи, самостійність, висновки.

Напишіть: анотацію до роботи, рецензію (з коментарями й рекомендаціями), проведіть обговорення в ролі експертної комісії МАН: чи рекомендувати до участі в обласному етапі?

Практична робота № 14

Оформлення та форми впровадження результатів наукових досліджень

Мета: ознайомитися з основними вимогами до оформлення результатів наукових досліджень, опанувати різноманітні форми їх впровадження в освітню та педагогічну практику, а також розвинути навички підготовки відповідних документів і презентацій.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Які основні вимоги до оформлення результатів наукових досліджень згідно з академічними стандартами?
2. Які основні структурні елементи містить наукова публікація (стаття, звіт, монографія)?
3. Які види наукових документів використовуються для оформлення результатів досліджень?
4. Що таке анотація, відгук і рецензія, і яка їхня роль у презентації результатів дослідження?
5. Які основні форми впровадження результатів наукових досліджень у педагогічну практику?
6. Як організовується презентація наукових результатів для різних аудиторій (наукової спільноти, практиків, студентів)?
7. Які особливості публікації результатів досліджень у фахових виданнях?
8. Що таке патентування результатів науково-технічної діяльності, і коли воно застосовується?
9. Які існують методи поширення і популяризації наукових знань серед широкої аудиторії?
10. Які основні етапи підготовки звіту про науково-дослідну роботу?

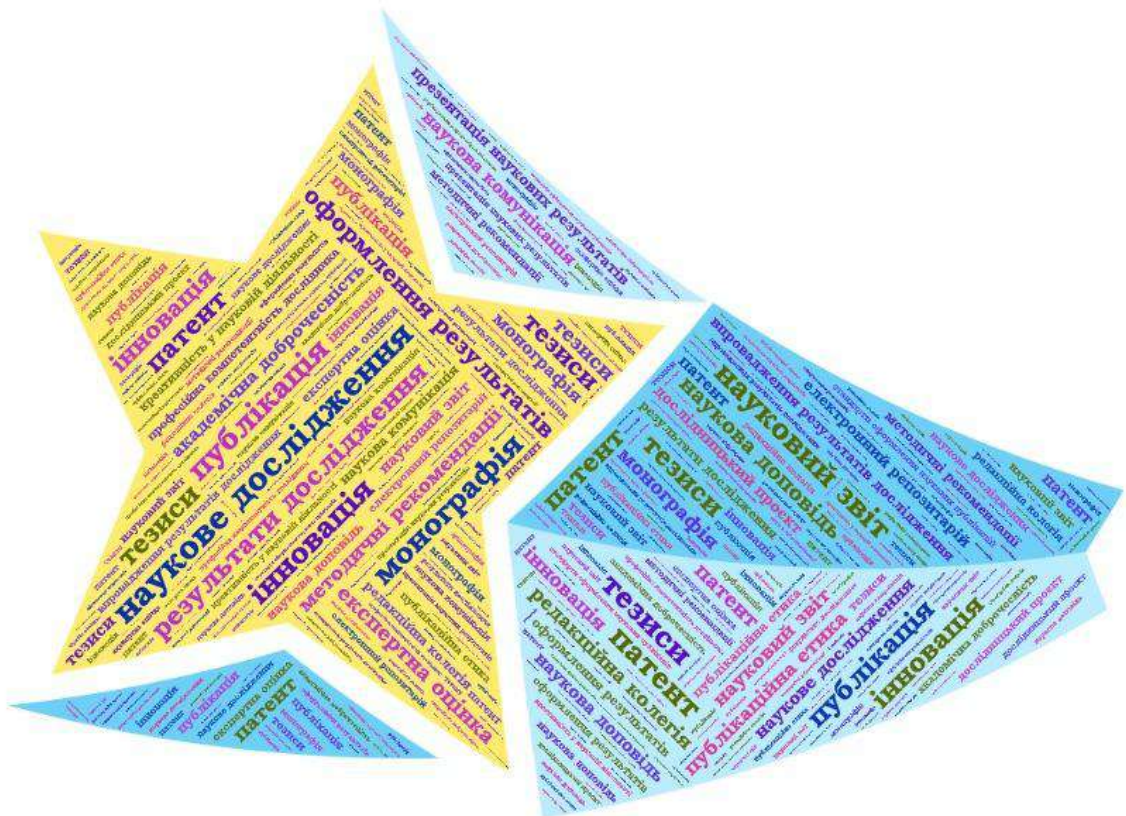

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. З огляду на обрану педагогічну проблему (зокрема, «Формування картографічної грамотності здобувачів освіти») розробіть методичні рекомендації (обсягом 1–2 сторінки), спрямовані на їх подальше практичне впровадження в професійну діяльність майбутнього вчителя географії.

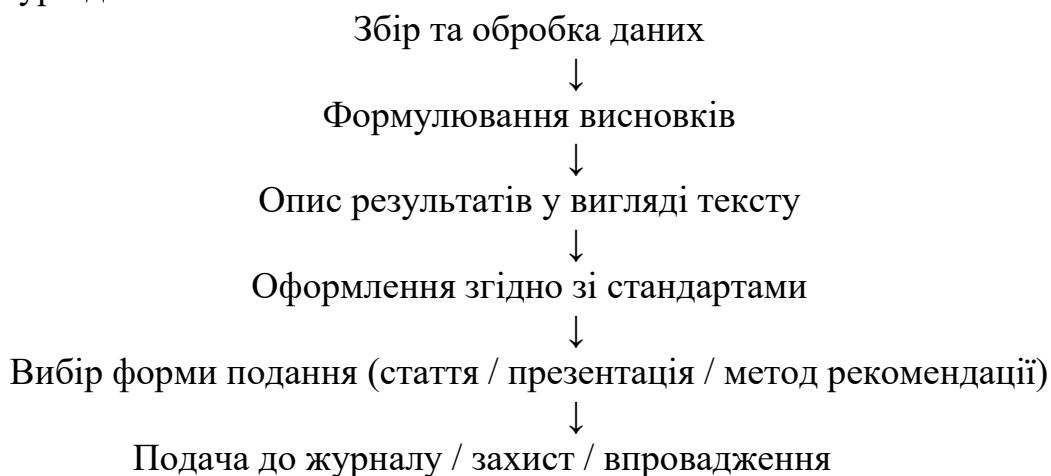
Структура: вступ (актуальність); опис методики; очікувані результати; приклад застосування.

3. Розробіть структуру наукового звіту за результатами гіпотетичного педагогічного дослідження. Оформіть титульну сторінку, зміст, короткий виклад результатів дослідження та оформіть список використаних джерел (у відповідності до вимог ДСТУ 8302:2015).

4. Здійсніть порівняльний аналіз основних форм подання результатів дослідження відповідно до визначених критеріїв.

Форма подання	Призначення	Цільова аудиторія	Переваги	Недоліки
Наукова стаття				
Тези доповіді				
Методичні рекомендації				
Презентація				
Звіт про дослідження				

5. Складіть блок-схему з етапами оформлення результатів дослідження, починаючи з підготовки даних і завершуючи публікацією. Приклад структури для заповнення:

6. Заповніть таблицю, наводячи приклади автентичних (реальних) документів, що ілюструють відповідні категорії.

Тип документа	Обсяг	Обов'язкові елементи структури	Форма подання
Наукова стаття			
Тези доповіді			
Науковий звіт			
Анотація			
Рецензія			

IV. Аналіз і розв'язання творчого завдання з елементами моделювання.

Розв'яжіть ситуаційні задачі.

1. Здобувач підготував наукову статтю за матеріалами педагогічного експерименту, який проводив у рамках курсової роботи. Однак рецензент відмовляється приймати статтю до публікації, оскільки вона не відповідає вимогам оформлення.

Завдання:

- проаналізувати можливі порушення вимог до оформлення наукової статті (структура, мова, посилання, список літератури тощо).
- розробити покроковий план редагування статті відповідно до вимог фахового журналу.
- змодельовати короткий фрагмент статті (вступ або висновки) у правильному форматі.

2. Ви – молодий учитель географії, який розробив авторську методику формування просторового мислення школярів. Вас запросили презентувати її на засіданні педагогічної ради для подальшого впровадження в освітній процес.

Завдання:

- скласти коротку анотацію до Вашого педагогічного дослідження (100–150 слів).
- розробити блок-схему впровадження методики у навчальний процес (етапи, ресурси, учасники).
- підготувати слайд або роздатковий матеріал з ключовими результатами дослідження для демонстрації колегам.

3. Ви завершили дослідження з теми: *«Використання ГІС-технологій у шкільному курсі географії»*. Після захисту курсової роботи науковий керівник запропонував вам підготувати методичні рекомендації для вчителів за результатами дослідження.

Завдання:

- визначити структуру методичних рекомендацій (назва, вступ, опис методики, приклади, висновки тощо).
- змодельовати уривок тексту (до 200 слів), що містить інструкцію для вчителя або приклад уроку.
- оформити титульну сторінку та список використаних джерел згідно з академічними вимогами.

4. Під час презентації результатів педагогічного дослідження на науковій конференції враховується специфіка аудиторії, зокрема наявність здобувачів вищої освіти, для яких характерна переважна візуальна форма сприйняття інформації.

Завдання:

- створити інфографіку, яка візуалізує: проблему, цілі дослідження, ключові результати, рекомендації для практики.
- обрати відповідний онлайн-інструмент (наприклад: Canva, Piktochart).
- представити коротке пояснення до інфографіки (в усній або письмовій формі).

Практична робота № 15-16

Підготовка науково-дослідницької роботи до захисту та його організація

Мета: сформувати у здобувачів освіти практичні навички підготовки науково-дослідницької роботи до захисту, зокрема структурування матеріалу, оформлення основних розділів, створення презентаційних матеріалів, а також ознайомити з основами організації та проведення публічного захисту, правилами наукової комунікації та етики під час виступу.

Професійна спрямованість: оволодіти теоретичними засадами поняття науки та знанням про історичний розвиток наукового пізнання є необхідною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя географії, сприяти формуванню методологічної культури, розумінню специфіки географії як науки, її місця серед інших галузей знання, а також забезпечувати здатність викладати навчальний матеріал на науковій основі, сформувати в здобувачів освіти критичне мислення та зацікавленість у дослідницькій діяльності.

План

1. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.
2. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.
3. Опрацювання завдань прикладного спрямування.
4. Завдання професійного спрямування.

Хід роботи

I. Розгляд теоретичних питань у формі діалогу.

1. Які основні етапи підготовки науково-дослідницької роботи до захисту?
2. Які вимоги висуваються до структури, змісту та оформлення дослідницької роботи?
3. Як правильно підготувати презентацію для захисту: структура, візуалізація, оформлення?
4. Які правила ефективного усного виступу під час захисту дослідницької роботи?
5. Як організовується процедура захисту: учасники, етапи, критерії оцінювання?
6. Яких типових помилок слід уникати при підготовці та проведенні захисту?
7. Яку роль відіграє науковий керівник у процесі підготовки до захисту?
8. Як відповідати на запитання членів комісії під час захисту та дотримуватися етики наукової комунікації?

II. Індивідуальне тестування рівня засвоєння знань.

Виконайте завдання для перевірки засвоєних знань і вмінь за індивідуальним варіантом, відповідно до ключових понять теми.

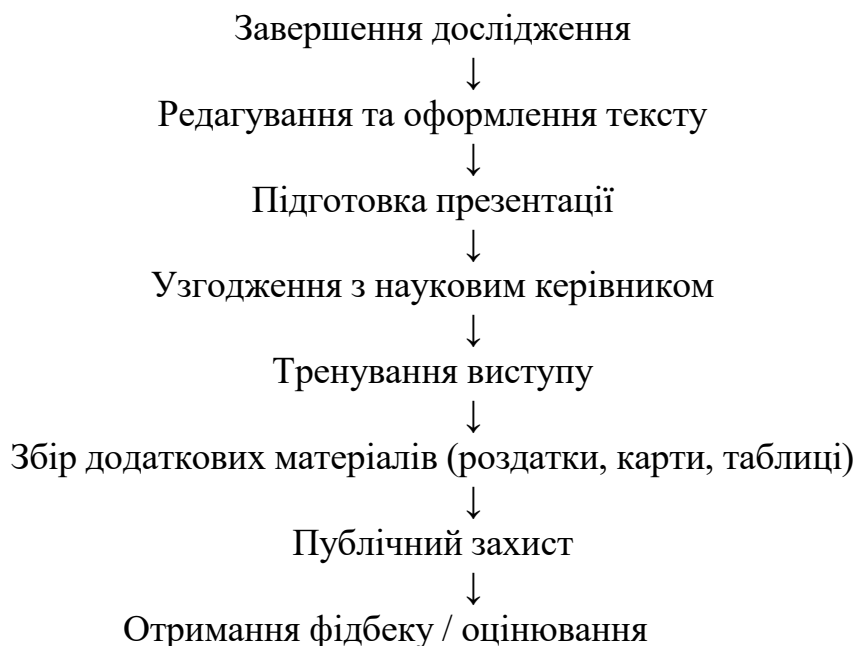

III. Опрацювання завдань прикладного спрямування.

1. У хмарі слів, створеній за допомогою текстового редактора WordArt знайдіть ключові терміни з теми та дайте їм визначення.

2. Розробіть блок-схему, що ілюструє ключові етапи підготовки до захисту, та надайте стислий опис кожного з них.

3. Здійснити аналіз форм презентації результатів наукового дослідження та аргументовано визначити найбільш доцільний формат їх захисту у сфері педагогіки, зокрема у галузі середньої освіти з географії. Результати дослідження подати у структурованому вигляді у наведеній таблиці.

Форма подання	Призначення	Переваги	Обмеження	Доцільність для захисту (оцінка)
Презентація				
Стенодова доповідь				
Відеозапис доповіді				
Роздаткові матеріали				

4. Підготуйте виступ для захисту своєї науково-дослідної роботи за запропонованою структурою:

- визначити орієнтовну тривалість кожного етапу відповідно до запропонованого таймінгу;
- розробити коротку презентацію (до 7 слайдів), яка відображає зміст кожного блоку;
- підготувати відповіді на ймовірні запитання з боку журі чи експертів.

5. Підготувати таблицю, що містить систематизований аналіз типових недоліків, які виникають під час захисту науково-дослідних робіт, а також відповідних методів їх подолання.

Типова помилка	Причина	Наслідки	Як уникнути помилки
Відсутність чіткої структури виступу			
Перевищення регламенту часу			
Невпевненість у відповідях на запитання			
Занадто перевантажені слайди			

моделювання.

Завдання 1. Уявіть, що ви – учитель географії, який підготував науково-дослідницьку роботу на тему: «Використання краєзнавчого матеріалу на уроках географії України». Вашу роботу рекомендовано до захисту на педагогічних читаннях, де присутні керівники закладів освіти, методисти та колеги-педагоги.

Виконання:

- Проаналізуйте тему дослідження:
 - визначте об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження;
 - визначте актуальність теми з точки зору сучасної географічної освіти.
- Складіть план виступу (усної доповіді) для захисту роботи:
 - вступне слово (1 хв);
 - виклад суті дослідження (мета, методи, результати) (3-4 хв);
 - висновки і пропозиції (1 хв).
- Змодельуйте короткий фрагмент презентації (3-5 слайдів) для захисту, у якому:
 - відображено проблему та мету дослідження;
 - подано приклади педагогічного інструментарію (завдання, фрагмент уроку, карта);
 - наведено ключові результати або статистику впровадження.
- Підготуйте відповіді на можливі запитання комісії, наприклад:
 - У чому новизна вашого підходу до формування екологічної свідомості?
 - Які методи виявилися найефективнішими в роботі з учнями?
 - Як ви оцінювали рівень сформованості екологічного мислення?
- Напишіть коротку анотацію дослідження (до 150 слів) для включення в збірник тез.

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Дорошенко В.М., Тітлов О. С., Сагала Т. А., Біленко Н. О. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Одес. нац. акад. харч. технологій. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2019. 156 с.
2. Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М. Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі: навч.-метод. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 244 с.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. 2-е видання. К.: Центр учбової літератури, 2019. 144 с
4. Корнус А. О., Корнус О. Г., Король О. М., Нешатаєв Б. М. Основи наукових досліджень: методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 40 с.
5. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
6. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з педагогіки: для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) / Уклад.: Н. М. Мирончук, Т. В. Андрійчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 50 с
7. Мороз Л.І., Мороз І.В., Литвиненко І.С., Прасол Д.В., Чугуєва І.Є. Науково-дослідна робота студентів у вищих навчальних закладах: Навчально-методичний посібник. Миколаїв: Вид-во «Арнекс», 2017. 162 с.
8. Романовський О.Г., Черкашин А.І., Грень Л. М. та ін. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів та аспірантів всіх форм навчання спеціальностей 053 «Психологія», 011 «Освітні, педагогічні науки», 232 «Соціальне забезпечення». Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 150 с.
9. Сардак С.Е. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Дніпро: ДГУ, 2018. 103 с.
10. Тележенко Л.М., Дзюба Н. А., Кашкано М. А., Валевська Л. О. Основи наукових досліджень: навч. посіб. нац. акад. харч. технологій. Херсон: Вид. Гринь Д.С., 2016. 192 с.

Додаткова:

1. Андрійчук Т., Власенко Р. Особливості використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутнього учителя географії. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12, № 9. С. 7-14.
2. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підруч. К.: АБУ, 2002. 480 с.
3. Власенко Р. П., Яковлева В. А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15-22.
4. Єріна А.М., Захожий В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. К.: Центр навч. літ-ри, 2004. 212 с.
5. Кислий В. М. Організація наукових досліджень: навч. посібник. Суми:

Університетська книга, 2011. 224 с.

6. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. "Професіонал", 2004. 208с.

7. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень. К., 2003. 192 с.

8. Лузан П.Г., Сопівник І.В., Виговська С.В. Основи науково-педагогічних досліджень. К., 2012. 219 с.

9. Методологія наукових досліджень: навч.посіб./ за заг. ред. В.С. Антонюк, Л.Г.Полонський, В.І.Аверченко, Ю.А. Малахов. К.: НТУУ «КП», 2015. 276 с.

10. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

11. Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник / І. П. Аносов, М. В. Елькін, М.М. Головова, А. А. Коробченко. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2015. 218 с.

12. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. К.: РІШЦ «ДІШТ», 2000. 259 с.

13. Тормоса Ю.Г. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посібник. Тормоса. К.: КНЕУ, 2003. 76с.

14. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: посібник. К.: Академвидав, 2004. 208с.

15. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. К.: Видавн. Дім "Слово", 2004. 240с.

16. Червінська О.В., Андрійчук Т.В., Власенко Р.П., Вискушенко Д.А. Теоретичні та методичні основи проведення екскурсій під час вивчення географії у закладах загальної середньої освіти. Освіта. Інноватика. Практика. 2023. Вип. 11 (9). С. 63-70.

17. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К.: Знання Прес, 2003. 295 с.

18. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с.

19. Яковлева В. А., Власенко Р. П. Практична складова у процесі підготовки майбутнього вчителя географії. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 9 (37). С. 519-530.

20. Яковлева В. А., Власенко Р. П., Андрійчук Т. В. Методика позакласної роботи у закладах вищої освіти в процесі підготовки майбутніх вчителів географії. *Академічні візії*. Вип. 34. 2024. С. 1-11.

21. Andriichuk T., Shostak I., Indrika R., Botuzova Y., Doniil N. Training Teachers to Work in the Conditions of Digital Transformation of Education. AD ALTA-JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH. 2024. Vol.14, Iss. 1. P. 194-198.

22. Harbar O., Lavryk O., Khomiak I., Vlasenko R., Andriychuk T., Kostiuk V. Spatiotemporal analysis of the changes of the main habitats of the Kozachelaherska arena (Nyzhniodniprovsky sands, Kherson region, Ukraine) in the period of 1990–2020. *Acta Universitatis Carolinae Geographica*. 2023. Vol. 58, № 1. P. 64-73.

23. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L. The

exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. P. 137-146.

24. Vlasenko R., Harbar O., Kostiuk V., Andrijchuk T., Demchuk N. Spatio-Temporal Analysis of the Disease Incidence in the population of Lviv region. *Forum geografic*. 2020. Vol. 19, № 2. P. 189-199.

25. Vlasenko R., Ivantsiv O., Rudchenko V., Kolehynchynseva T., Herasymenko O. Modern Strategies for Educating Natural Science Students in Higher Education. *International Research Journal of Multidisciplinary Scope (IRJMS)*. 2025. Vol 6, iss. 3. P. 523-533.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: <http://library.zu.edu.ua/> (дата звернення: 10.09.2025)

2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 10.09.2025)

3. Наукова періодика України. URL: <http://journals.uran.ua/> (дата звернення: 10.09.2025).

4. Google Академія (Google Scholar). URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk> (дата звернення: 10.08.2025).

5. НУІШ: базова середня освіта. URL: <https://osvitoria.university/courses/ZSjaMgJDF/> (дата звернення: 10.09.2025).

Основи науково-педагогічних досліджень

Інструктивно-методичні
матеріали до виконання
практичних робіт
для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
ОПП Середня освіта (Географія)